УДК 633.854.78(477)
DOI DOI https://doi.org/10.32848/0135-2369.2026.86.8

ДИНАМІКА ВИРОБНИЦТВА СОНЯШНИКУ В УКРАЇНІ

СІМЧУК А.П. – доктор сільськогосподарських наук, професор
orcid.org/0000-0002-1762-144X
Карпатський національний університет імені Василя Стефаника
ЗАЇКА В.К. – доктор сільськогосподарських наук, професор
orcid.org/0000-0002-2206-772X
Карпатський національний університет імені Василя Стефаника
ГРИГОРІВ Я.Я. – кандидат сільськогосподарських наук, доцент
orcid.org/0000-0002-5892-9483
Карпатський національний університет імені Василя Стефаника
ДМИТРИК П.М. – кандидат сільськогосподарських наук, доцент
orcid.org/0000-0003-1973-391X
Карпатський національний університет імені Василя Стефаника
ДУШКО П.М. – кандидат сільськогосподарських наук, с.н.с.
orcid.org/0000-0002-1408-0342
Інститут агроекології і природокористування
Національної академії аграрних наук України

Постановка проблеми. Соняшник є однією з ключових олійних культур світового сільськогосподарського виробництва і має стратегічне значення для України. Насіння соняшнику є основною сировиною для виробництва харчової олії, шроту та інших продуктів переробки [11–13].

У 2021–2025 роках розвиток світового соняшникарства відбувався під впливом кліматичних ризиків, коливання цін на олійні культури, змін логістичних маршрутів і воєнних подій. Для України повномасштабне вторгнення у 2022 році стало одним із основних факторів скорочення виробництва: відбулися тимчасова окупація частини територій, мінування земель, руйнування аграрної інфраструктури, ускладнення доступу до ресурсів та порушення експорту [1].

Матеріали та методи досліджень. У процесі дослідження використано методи аналізу, узагальнення та систематизації наукової інформації. Інформаційною основою слугували офіційні статистичні матеріали, а також наукові та довідкові літературні джерела.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Соняшник залишається однією з провідних олійних культур України, а його виробництво має важливе значення як для формування внутрішньої сировинної бази олійно-жирового комплексу, так і для експортного потенціалу держави. Водночас упродовж останніх років виробництво соняшнику в Україні характеризувалося значною мінливістю посівних площ, урожайності та валових зборів, що зумовлено поєднанням погодних умов, воєнних ризиків, зміни структури посівних площ, технологічних підходів та рівня ресурсного забезпечення господарств [1, 3].

За даними Державної служби статистики України, у 2021 р. посівна площа соняшнику становила близько 6,62 млн га (рис. 1), а валовий збір насіння – 16,39 млн т за середньої урожайності 2,46 т/га. У 2022 р. внаслідок повномасштабної війни площа посіву скоротилася до 5,29 млн га, валове виробництво – до 11,33 млн т, а урожайність – до 2,16 т/га. 2023 року відбулося часткове відновлення виробничих показників: валовий збір зріс до 12,76 млн т, а урожайність – до 2,45 т/га. Проте у 2024 р. за площі близько 5,02 млн га урожайність знизилася до 2,18 т/га, що зумовило скорочення валового виробництва до 10,96 млн т [4,14].

За результатами аналізу офіційних статистичних даних встановлено, що у 2025 р. площа збирання соняшнику в Україні становила близько 4,87 млн га, за середньої урожайності 2,18 т/га валовий збір культури досяг 10,63 млн т. Порівняно з 2021 р. площа збирання зменшилася приблизно на 27%, тоді як обсяги виробництва скоротилися на 35%, що свідчить про суттєве зниження масштабів вирощування соняшнику в країні.

Виробництво соняшнику в Україні характеризується вираженою територіальною диференціацією, що зумовлена особливостями природно-кліматичних умов, спеціалізацією регіонів та рівнем продуктивності культури [2]. Основні обсяги виробництва традиційно зосереджені у центральних, південних та південно-східних областях України. І.В. Чехова зазначає, що концентрація виробництва олійних культур в Україні значною мірою визначається природно-кліматичними умовами, виробничою спеціалізацією регіонів та рівнем урожайності. За її даними у 2021 р. найбільші обсяги валового збору соняшнику було отримано в Кіровоградській, Дніпропетровській та Харківській областях, де виробництво становило відповідно 1,60; 1,40 та 1,42 млн т [17]. До групи областей із високими обсягами виробництва також належали Миколаївська та Запорізька області.

У 2022–2024 рр. територіальна структура виробництва соняшнику в Україні зазнала помітної трансформації. Найсуттєвіше скорочення валового збору спостерігалося в областях, виробничі ресурси яких були значною мірою обмежені внаслідок воєнних дій та тимчасової окупації окремих територій

[1, 18]. Зокрема, у Запорізькій області валовий збір соняшнику зменшився з 1,07 млн т у 2021 р. до 0,23 млн т у 2022 р., у Харківській – з 1,42 до 0,70 млн т, у Донецькій – з 0,78 до 0,23 млн т, а в Луганській – з 0,81 до 0,12 млн т. Особливо значним було скорочення виробництва в Херсонській області.

Водночас у 2023–2024 рр. в окремих центральних та західних областях спостерігалися ознаки адаптації та часткового відновлення виробництва. У 2024 р. найбільші обсяги валового збору соняшнику сформували Кіровоградська область – 1,37 млн т, Дніпропетровська – 1,29 млн т, Харківська – 1,06 млн т, Полтавська – 0,95 млн т, Вінницька – 0,81 млн т та Миколаївська – 0,78 млн т. Таким чином, попри суттєві територіальні зміни, центральні області зберегли провідні позиції у виробництві соняшнику, тоді як роль окремих західних регіонів поступово зростала [18].

Важливою характеристикою результативності вирощування соняшнику є його урожайність, рівень якої суттєво відрізняється залежно від регіону. У 2024 р. середня урожайність культури по Україні становила 2,18 т/га, водночас у Вінницькій області цей показник досягав 2,69 т/га, а в Івано-Франківській – 2,96 т/га (рис. 2). Натомість у Дніпропетровській та Запорізькій областях урожайність була нижчою за середньодержавний рівень і становила відповідно 1,82 та 1,67 т/га.

Така диференціація свідчить про значний вплив регіональних умов на формування продуктивності

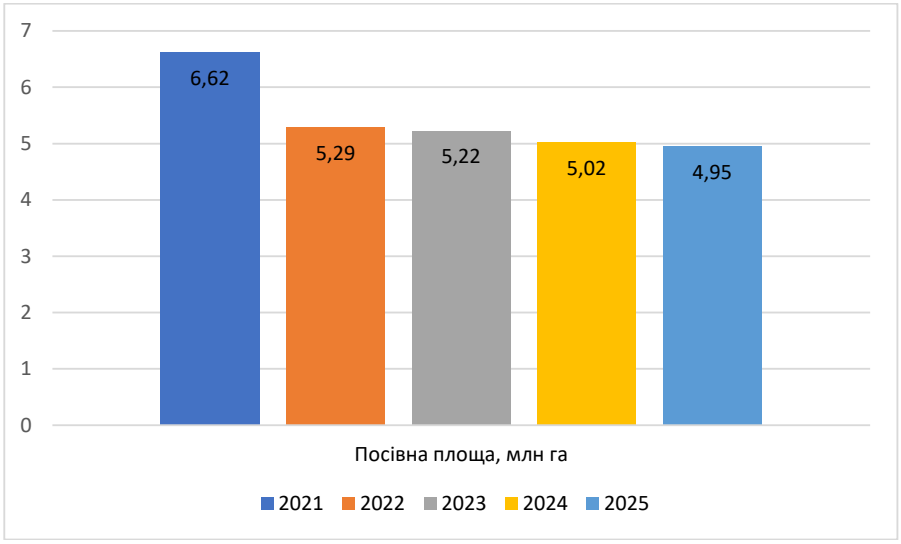

Рис. 1. Динаміка посівних площ соняшнику в Україні, 2021–2025 рр.

Джерела: Держстат України; для 2021–2024 рр. – статистичні дані, узагальнені за даними Держстату; 2025 р. – дані статистичної звітності та аналітичні матеріали ННЦ «Інститут аграрної економіки».

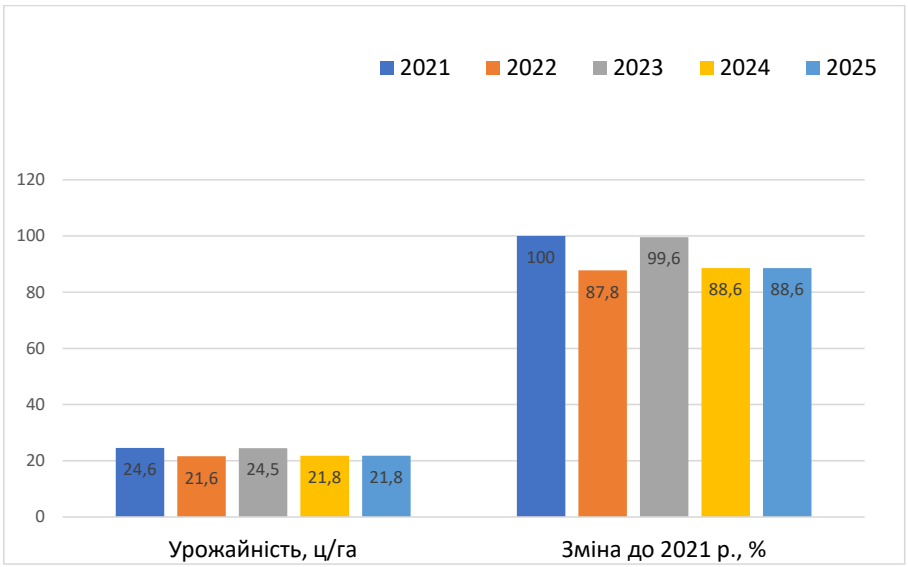

Рис. 2. Динаміка урожайності соняшнику в Україні, 2021–2025 рр.

соняшнику. Високі показники урожайності визначаються комплексною взаємодією ґрунтово-кліматичних умов, генетичного потенціалу гібридів та рівня технологічного забезпечення виробництва, зокрема оптимізацією строків сівби, системи удобрення та інших агротехнічних заходів [15, 16].

У 2021–2024 рр. виробництво соняшнику в Україні характеризувалося значними коливаннями, що відбувалися на тлі воєнних дій та пов'язаних із ними змін у структурі сільськогосподарського виробництва. Після досягнення у 2021 р. валового збору на рівні 16,39 млн т його обсяг у 2022 р. зменшився до 11,33 млн т, у 2023 р. частково відновився до 12,76 млн т, а у 2024 р. знову скоротився до 10,96 млн т.

Водночас виробництво соняшнику в областях західного регіону характеризувалося відносно меншою амплітудою коливань. Сукупний валовий збір культури у Волинській, Рівненській, Львівській, Тернопільській, Івано-Франківській, Закарпатській, Хмельницькій та Чернівецькій областях становив 1,26 млн т у 2021 р., зріс до близько 1,40 млн т у 2022–2023 рр., а у 2024 р. знизився до 0,91 млн т. У таких умовах окремі області регіону продемонстрували високий виробничий потенціал. Зокрема, Хмельницька область у 2023 р. забезпечила валовий збір соняшнику на рівні близько 599 тис. т.

Важливою особливістю західного регіону є також відносно високий рівень урожайності культури. У 2024 р. найвищі її значення серед областей регіону зафіксовано в Тернопільській (3,35 т/га), Хмельницькій (3,07 т/га) та Івано-Франківській (2,96 т/га) областях, що перевищувало середній показник по Україні (2,18 т/га). Отже, поряд із розширенням виробництва соняшнику в західних областях формується тенденція до підвищення його продуктивності, що свідчить про перспективність регіону для подальшого розвитку товарного виробництва культури.

Аналіз динаміки виробництва соняшнику засвідчує значні міжрічні коливання основних виробничих показників у 2021–2024 рр. Найвищий рівень валового збору за досліджуваний період зафіксовано у 2021 р., коли було отримано 16,39 млн т продукції за середньої урожайності 2,46 т/га. У 2022 р. обсяги виробництва істотно знизилися до 11,33 млн т, а середня урожайність – до 2,16 т/га. Наступного року спостерігалося часткове відновлення продуктивності культури: валовий збір збільшився до 12,76 млн т, а урожайність підвищилася до 2,45 т/га. Водночас у 2024 р. позитивна тенденція не збереглася, і валовий збір знову скоротився до 10,95 млн т за середньої урожайності 2,18 т/га.

На фоні України помітною була роль західних областей у формуванні обсягів виробництва соняшнику. Сукупний валовий збір культури у восьми областях західного регіону становив 1,26 млн т у 2021 р., 1,40 млн т у 2022 р., 1,40 млн т у 2023 р. та 0,91 млн т у 2024 р. При цьому частка цих областей у загальному виробництві соняшнику в Україні зросла з 7,7% у 2021 р. до 12,4% у 2022 р. Така динаміка свідчить про певну зміну територіальної структури виробництва культури в умовах воєнних ризиків та посилення ролі західних областей [9, 10].

Порівняно високий рівень урожайності соняшнику зафіксовано у 2024 році і становив 2,18 т/га. Найбільшу продуктивність культури отримано в Тернопільській області – 3,35 т/га, Хмельницькій – 3,07 т/га та Івано-Франківській – 2,96 т/га [5-8]. Високі показники урожайності підтверджують сприятливі можливості для розвитку виробництва соняшнику в західному регіоні та актуальність подальшого дослідження чинників, що визначають рівень його продуктивності. Особливого значення набуває оптимізація технологічних елементів вирощування, зокрема добір гібридів, визначення оптимальних строків сівби та удосконалення системи удобрення.

Висновки. Проведений аналіз статистичних показників засвідчив істотні зміни у виробництві соняшнику в Україні протягом 2021–2025 рр. Зокрема, площі вирощування культури скоротилися з 6,62 млн га у 2021 р. до близько 4,87 млн га у 2025 р., що відповідає зменшенню приблизно на 26%. Водночас рівень урожайності упродовж досліджуваного періоду залишався нестабільним і змінювався в межах 2,16–2,46 т/га, без чітко вираженої тенденції до її послідовного підвищення.

За таких умов підвищення ефективності виробництва соняшнику доцільно пов'язувати не стільки з розширенням посівних площ, скільки з реалізацією потенціалу продуктивності культури шляхом удосконалення технології вирощування. Особливого значення набуває комплексна оптимізація технологічних заходів з урахуванням біологічних особливостей сучасних гібридів, ґрунтово-кліматичних умов, оптимальних строків сівби та системи удобрення. Перспективним напрямом також є ефективніше використання побічної продукції попередника та біологічних препаратів як складових ресурсозберігаючої технології вирощування соняшнику.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Kysylchuk A., Zakharchenko E., Rudska N., Bolshakov Y., Kriuchko L., Berdin S., Hlupak Z., Burko L., Tkachenko R., Hnitetskyi M., Zubko O. The share of sunflower in the structure of cultivated areas of Ukraine in pre-war and wartime. Modern Phytomorphology. 2 024. Vol. 18. P. 18–22. DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.14598031.

2. Борисенко В.В. Вплив елементів технології вирощування на продуктивність різностиглих гібридів соняшника. Таврійський науковий вісник. 2022. Вип. 123. С. 15–21. DOI: https://doi.org/10.32851/2226-0099.2022.123.3.

3. Високоолеїновий соняшник – вигідна ніша. AgroTimes. 2022. 11 лютого. URL: https://agrotimes.ua/article/vysokooleyinovyj-sonyashnyk-vygidna-nisha/ (дата звернення: 28.09.2022).

4. Державна служба статистики України. Площі, валові збори та урожайність сільськогосподарських культур (річна) (2025) : статистична інформація. Київ : Держстат України, 2026. URL: https://stat.gov.ua/uk/releases/ploshchi-valovi-zbory-ta-urozhaynist-silskohospodarskykh-kultur-richna-2025-0 (дата звернення: 14.09.2026).

5. Карбівська У. М., Турак Р. О. Вплив строків посіву на продуктивність соняшнику в умовах Прикарпаття. Український журнал природничих наук. 2024. № 7. С. 141–147. DOI: https://doi.org/10.32782/naturaljournal.7.2024.15.

6. Коляда В. П., Халін С. Ф., Назарян А. А. Урожайність насіння гібридів соняшнику за вирощування в умовах Північного Степу. Подільський вісник: сільське господарство, техніка, економіка. 2025. № 46. DOI: https://doi.org/10.37406/2706-9052-2025-1.7.

7. Лихочвор В., Гусак М. Урожайність гібридів соняшнику (Helianthus annuus) залежно від строків сівби в умовах Західного Лісостепу. Вісник Львівського національного університету природокористування. Серія «Агрономія». 2022. № 26. С. 57–62. DOI: https://doi.org/10.31734/agronomy2022.26.057.

8. Лябах С. В. Вплив способу обробітку ґрунту та системи удобрення на врожайність соняшнику (Helianthus L.) за вирощування в умовах Центрального Полісся України. Агроекологічний журнал. 2022. № 4. DOI: https://doi.org/10.33730/2077-4893.4.2022.273259.

9. Оптимізація посівних площ соняшнику. Журнал Агроном. 2022. URL: https://www.agronom.com.ua/optymizatsiya-posivnyh-ploshh-sonyashnyku/ (дата звернення: 28.10.2022).

10. Паламарчук В. Д., Кричковський В. Ю. Продуктивність гібридів соняшнику залежно від позакореневих підживлень. Передгірне та гірське землеробство і тваринництво. 2025. Вип. 78, № 1. С. 98–111. DOI: https://doi.org/10.32636/01308521.2025-(78)-1-9.

11. Пелех Л. В., Онуфрійчук О. М. Основні технологічні заходи при вирощуванні соняшнику. Аграрні інновації. 2024. № 25. С. 43–49. DOI: https://doi.org/10.32848/agrar.innov.2024.25.7.

12. Піньковський Г. В., Танчик С. П. Вплив строків сівби та густоти стояння на урожайність рослин соняшника у Правобережному Степу України. Науковий вісник НУБіП України. Серія «Агрономія». 2018. № 294. С. 75–82. DOI: https://doi.org/10.31548/agr2018.294.075.

13. Ткачук О. П., Бондарук Н. В. Фактори інтенсифікації та екологізації вирощування соняшнику. *Аграрні інновації.* 2023. № 18. С. 120–127. DOI: https://doi.org/10.32848/agrar.innov.2023.18.17.

14. Тоцький В. В., Поляков І. А. Урожайність та якість насіння гібридів соняшнику (Helianthus annuus L.) залежно від системи удобрення. Scientific Progress & Innovations. 2024. № 27(3). С. 5–11. DOI: https://doi.org/10.31210/spi2024.27.03.01.

15. Трембіцька О.І., Столяр С.Г., Кропивницький Р.Б. Продуктивність сучасних гібридів соняшнику залежно від строків сівби в Лісостепу України. *Аграрні інновації*. 2025. № 29. С. 168–172. DOI: https://doi.org/10.32848/agrar.innov.2025.29.27.

16. Цехмейструк М. Г. Ефективність застосування системи удобрення при вирощуванні сучасних гібридів соняшнику. *Селекція і насінництво*. 2008. Вип. 95. С. 283–292. DOI: https://doi.org/10.30835/2413-7510.2008.84819.

17. Чехова І.В. Регіональний аспект виробництва олійних культур в Україні. *Економіка України*. 2022. № 8. С. 83–94. DOI: https://doi.org/10.15407/economyukr.2022.08.083.

18. Як війна змінила географію вирощування соняшнику в Україні. AgroTimes. 2022. 15 червня. URL: https://agrotimes.ua/agronomiya/yak-vijna-zminyla-geografiyu-vyroshhuvannya-sonyashnyku-v-ukrayini/ (дата звернення: 12.10.2022).

REFERENCES:

1. Kysylchuk, A., Zakharchenko, E., Rudska, N., Bolshakov, Y., Kriuchko, L., Berdin, S., Hlupak, Z., Burko, L., Tkachenko, R., Hnitetskyi, M., & Zubko, O. (2024). The share of sunflower in the structure of cultivated areas of Ukraine in pre-war and wartime. Modern Phytomorphology, 18, 18–22. https://doi.org/10.5281/zenodo.14598031

2. Borysenko, V. V. (2022). Vplyv elementiv tekhnolohii vyroshchuvannia na produktyvnist riznostyhlykh hibrydiv soniashnyka [Influence of cultivation technology elements on the productivity of sunflower hybrids of different maturity]. Tavriiskyi Naukovyi Visnyk, 123, 15–21. https://doi.org/10.32851/2226-0099.2022.123.3 [in Ukrainian]

3. Vysokooleiynovyi soniashnyk – vyhidna nisha [High-oleic sunflower is a profitable niche]. (2022, February 11). AgroTimes. https://agrotimes.ua/article/vysokooleyinovyj-sonyashnyk-vygidna-nisha/ [in Ukrainian]

4. State Statistics Service of Ukraine. (2026). Ploshchi, valovi zbory ta urozhainist silskohospodarskykh kultur (richna) (2025) [Areas, gross harvests and yields of agricultural crops (annual) (2025)]. Kyiv: State Statistics Service of Ukraine. https://stat.gov.ua/uk/releases/ploshchi-valovi-zbory-ta-urozhaynist-silskohospodarskykh-kultur-richna-2025-0 [in Ukrainian]

5. Karbivska, U. M., & Turak, R. O. (2024). Vplyv strokiv posivu na produktyvnist soniashnyku v umovakh Prykarpattia [Influence of sowing dates on sunflower productivity under the conditions of the Precarpathian region]. Ukrainian Journal of Natural Sciences, 7, 141–147. https://doi.org/10.32782/naturaljournal.7.2024.15 [in Ukrainian]

6. Koliada, V. P., Khalin, S. F., & Nazarian, A. A. (2025). Urozhainist nasinnia hibrydiv soniashnyku za vyroshchuvannia v umovakh Pivnichnoho Stepu [Seed yield of sunflower hybrids grown under the conditions of the Northern Steppe]. Podilskyi Visnyk: Silske Hospodarstvo, Tekhnika, Ekonomika, 46. https://doi.org/10.37406/2706-9052-2025-1.7 [in Ukrainian]

7. Lykhochvor, V., & Husak, M. (2022). Urozhainist hibrydiv soniashnyku (Helianthus annuus) zalezhno vid strokiv sivby v umovakh Zakhidnoho Lisostepu [Yield of sunflower hybrids (Helianthus annuus) depending on sowing dates under the conditions of the Western Forest-Steppe]. Visnyk Lvivskoho Natsionalnoho Universytetu Pyrodokorystuvannia. Seriia Ahonomiia, 26, 57–62. https://doi.org/10.31734/agronomy2022.26.057 [in Ukrainian]

8. Liabakh, S. V. (2022). Vplyv sposobu obrobitku gruntu ta systemy udobrennia na vrozhainist soniashnyku (Helianthus L.) za vyroshchuvannia v umovakh Tsentralnoho Polissia Ukrainy [Influence of soil tillage method and fertilization system on sunflower (Helianthus L.) yield under the conditions of the Central Polissia of Ukraine]. Ahroekolohichnyi Zhurnal, 4. https://doi.org/10.33730/2077-4893.4.2022.273259 [in Ukrainian]

9. Optymizatsiia posivnykh ploshch soniashnyku [Optimization of sunflower sown areas]. (2022). Zhurnal

Ahronom. https://www.agronom.com.ua/optymizatsiya-posivnyh-ploshh-sonyashnyku/ [in Ukrainian]

10. Palamarchuk, V. D., & Krychkovskyi, V. Yu. (2025). Produktyvnist hibrydiv soniashnyku zalezhno vid pozakorenevykh pidzhyvlen [Productivity of sunflower hybrids depending on foliar fertilization]. Peredhirne ta Hirske Zemlerobstvo i Tvarynnytstvo, 78(1), 98–111. https://doi.org/10.32636/01308521.2025-(78)-1-9 [in Ukrainian]

11. Pelekh, L. V., & Onufriichuk, O. M. (2024). Osnovni tekhnolohichni zakhody pry vyroshchuvanni soniashnyku [Main technological measures in sunflower cultivation]. Ahrarni Innovatsii, 25, 43–49. https://doi.org/10.32848/agrar.innov.2024.25.7 [in Ukrainian]

12. Pinkovskyi, H. V., & Tanchyk, S. P. (2018). Vplyv strokiv sivby ta hustoty stoiannia na urozhainist roslyn soniashnyka u Pravoberezhnomu Stepu Ukrainy [Influence of sowing dates and plant density on sunflower yield in the Right-Bank Steppe of Ukraine]. Naukovyi Visnyk NUBiP Ukrainy. Seriia “Ahronomiia”, 294, 75–82. https://doi.org/10.31548/agr2018.294.075 [in Ukrainian]

13. Tkachuk, O. P., & Bondaruk, N. V. (2023). Faktory intensyfikatsii ta ekolohizatsii vyroshchuvannia soniashnyku [Factors of intensification and ecologization of sunflower cultivation]. Ahrarni Innovatsii, 18, 120–127. https://doi.org/10.32848/agrar.innov.2023.18.17 [in Ukrainian]

14. Totskyi, V. M., Hanhur, V. V., & Poliakov, I. A. (2024). Urozhainist ta yakist nasinnia hibrydiv soniashnyku (Helianthus annuus L.) zalezhno vid systemy udobrennia [Yield and seed quality of sunflower hybrids (Helianthus annuus L.) depending on the fertilization system]. Scientific Progress & Innovations, 27(3), 5–11. https://doi.org/10.31210/spi2024.27.03.01 [in Ukrainian]

15. Trembitska, O. I., Stoliar, S. H., & Kropyvnytskyi, R. B. (2025). Produktyvnist suchasnykh hibrydiv soniashnyku zalezhno vid strokiv sivby v Lisostepu Ukrainy [Productivity of modern sunflower hybrids depending on sowing dates in the Forest-Steppe of Ukraine]. Ahrarni Innovatsii, 29, 168–172. https://doi.org/10.32848/agrar.innov.2025.29.27 [in Ukrainian]

16. Tsekhmeistruk, M. H. (2008). Efektyvnist zastosuvannia systemy udobrennia pry vyroshchuvanni suchasnykh hibrydiv soniashnyku [Efficiency of applying a fertilization system in the cultivation of modern sunflower hybrids]. Selektsiia i Nasinnytstvo, 95, 283–292. https://doi.org/10.30835/2413-7510.2008.84819 [in Ukrainian]

17. Chekhova, I. V. (2022). Rehionalnyi aspekt vyrobnytstva oliinykh kultur v Ukraini [Regional aspect of oilseed crop production in Ukraine]. Ekonomika Ukrainy, 8, 83–94. https://doi.org/10.15407/economyukr.2022.08.083 [in Ukrainian]

18. Yak viina zminyla heohrafiiu vyroshchuvannia soniashnyku v Ukraini [How the war changed the geography of sunflower cultivation in Ukraine]. (2022, June 15). AgroTimes. https://agrotimes.ua/agronomiya/yak-vijna-zminyla-geografiyu-vyroshhuvannya-sonyashnyku-v-ukrayini/ [in Ukrainian]

Сімчук А.П., Заїка В.К., Григорів Я.Я., Дмитрик П.М., Душко П.М. Динаміка виробництва соняшнику в Україні

Мета. Оцінювання сучасного стану та основних тенденцій розвитку виробництва соняшнику в Україні в умовах трансформації аграрного сектору, зумовленої економічними, природно-кліматичними та воєнними чинниками.

Методи. Дослідження проведено із застосуванням загальнонаукових та статистичних методів. Для опрацювання інформації використано методи аналізу, порівняння, узагальнення та систематизації, а також статистичний і графічний методи.

Результати. Встановлено, що упродовж 2021–2025 рр. розвиток галузі характеризувався істотними змінами масштабів вирощування та територіальної концентрації посівів. Найбільш суттєвий вплив на показники 2022–2023 рр. мали наслідки повномасштабної війни, зокрема тимчасова окупація частини сільськогосподарських територій, порушення виробничої та логістичної інфраструктури, зміни структури посівних площ і ускладнення реалізації вирощеної продукції. Водночас у наступні роки спостерігалося пристосування товаровиробників до нових виробничо-економічних умов та поступове відновлення окремих показників. Аналіз урожайності засвідчив, що її динаміка визначалася не лише змінами технології вирощування, а й погодними умовами впродовж вегетаційного періоду, забезпеченістю рослин вологою та температурним режимом. Виявлено також помітну територіальну диференціацію вирощування культури: основні обсяги виробництва традиційно зосереджені в регіонах із сприятливими ґрунтово-кліматичними умовами, тоді як у західних областях, незважаючи на менші абсолютні площі, культура поступово набуває більшого значення у структурі рослинництва. Узагальнення отриманих результатів дає підстави розглядати соняшник як одну з ключових олійних культур, що забезпечує значну частину товарної продукції рослинництва та має вагоме значення для формування експортного потенціалу аграрного сектору.

Висновки. Проведений аналіз підтверджує, що сучасний розвиток галузі відбувається під впливом комплексу взаємопов’язаних природних, технологічних та соціально-економічних чинників. У 2021–2025 рр. відбулися істотні зміни у площах вирощування, обсягах отриманої продукції та її територіальному розміщенні. Водночас адаптаційні можливості аграрних підприємств сприяли збереженню високої ролі культури у структурі вітчизняного рослинництва. Подальше підвищення ефективності її вирощування потребує раціонального розміщення посівів з урахуванням ґрунтово-кліматичних умов, оптимізації технологічних заходів, використання високопродуктивних гібридів, дотримання науково обґрунтованих сівозмін та підвищення стійкості виробництва до несприятливих погодних і економічних факторів.

Ключові слова: посівні площі, валовий збір, урожайність, олійні культури, територіальна структура, аграрне виробництво.

Simchuk A.P., Zaika, V.K., Hryhoriv Ya.Ya., Dmytryk P.M., Dushko P.M. Trends in sunflower cultivation in Ukraine

Objective. An assessment of the current state and key trends in sunflower production in Ukraine against the backdrop of the transformation of the agricultural sector driven by economic, natural, climatic, and military factors.

Methods. The study was conducted using general scientific and statistical methods. Methods of analysis, comparison, generalisation and systematisation, as well as statistical and graphical methods, were used to process the information.

Results. It has been established that, during the period 2021–2025, the sector's development was characterised by significant changes in the scale of cultivation and the geographical concentration of crops. The most significant impact on the figures for 2022–2023 was caused by the consequences of full-scale war, in particular the temporary occupation of part of the agricultural land, disruption to production and logistics infrastructure, changes in the structure of cropland, and difficulties in marketing the produce. At the same time, in subsequent years, producers adapted to the new production and economic conditions, and certain indicators gradually recovered. An analysis of crop yields showed that their trends were determined not only by changes in cultivation techniques but also by weather conditions throughout the growing season, the availability of moisture to the plants, and temperature patterns. A marked regional differentiation in sunflower cultivation was also identified: the bulk of production is traditionally concentrated in regions with favourable soil and climatic conditions, whilst in the western regions, despite smaller absolute areas under cultivation, the crop is gradually gaining greater significance within the structure of crop production. A synthesis of the results obtained provides grounds for considering sunflower as one of the key oilseed crops, accounting for a significant proportion of marketable crop production and playing a vital role in shaping the export potential of the agricultural sector.

Conclusions. The analysis carried out confirms that the current development of the sector is influenced by a complex of interrelated natural, technological and socio-economic factors. Between 2021 and 2025, there were significant changes in the areas under cultivation, the volumes of produce harvested and its geographical distribution. At the same time, the adaptability of agricultural enterprises helped to maintain the crop's prominent role in the structure of domestic crop production. Further improvements in the efficiency of its cultivation require the rational allocation of cropland, taking into account soil and climatic conditions; the optimisation of agricultural practices; the use of high-yielding hybrids; adherence to scientifically sound crop rotations; and enhancing the resilience of production to adverse weather and economic factors.

Key words: sown areas, gross yield, yield, oilseed crops, territorial structure, agricultural production.

Дата першого надходження статті до видання: 15.09.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 26.10.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 13.11.2026

Стаття поширюється на умовах
ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0